

## KNJIGA O SPLITSKOM VELIKOM VIJEĆU

Arsen Duplančić: REGESTA ZAPISNIKA SPLITSKOGA  
VELIKOG VIJEĆA OD 1620. DO 1755. GODINE  
(Split, 1998.)

UDK: 949.75 Split (093) "16/17"  
Primljeno: 10. I. 1999.

Prof. dr. ANTUN CVITANIĆ  
21000 Split, HR  
Karamanova 1

Nedavno je iz tiska izišla knjiga Arsen Duplančića *Regesta zapisnika splitskoga Velikog vijeća od 1620. do 1755. godine* kao 14. broj izdanja Državnog arhiva u Splitu *Grada i prilozi za povijest Dalmacije*.

Poznato je da su mnogi europski gradovi srednjega vijeka, pa među njima i Split, pristupili svekolikoj društvenoj obnovi prije velikih monarhija i dovršili je u znatno kraćem vremenu. Tržište i promet dobara pospješili su razvijanje duha njihove međusobne suradnje, ali i suradnje među samim njihovim građanima unutar svakoga od njih. Upravo gradovima pripada zasluga što su anticipirali rješenja koja se danas smatraju najracionalnijima ne samo u području gospodarstva nego i u području organizacije i funkcioniranja političke vlasti, a u krajnjoj liniji konstitucionalizma i osiguranja ljudskih prava. Manje je, međutim, poznato političko ustrojstvo i funkcioniranje tih gradova pa i njihov privatnopravni sustav poslije, kada su bili inkorporirani u jurisdikciju moćnih država s vidljivim centralističkim tendencijama. Za Split to vrijeme nastupa godine 1420., kada je definitivno dospio pod vrhovništvo Mletačke Republike i u njoj ostao sve do njezine propasti 1797. Upravo nam za proučavanje političko-pravnih transformacija Splita toga vremena, i to za razdoblje od 1620. do 1755., izvornu povijesnu građu

pruža Duplančićeva knjiga. Njegovi pak neobično opsežni i bogati komentari, brojne bilješke i jako informativna uvodna studija omogućuju nam upoznavanje i drugih aspekata komunalnog života pozivom i na događaje koji su prethodili godini 1420.

Osnovu te knjige, naime, kao što i sam autor u njezinu predgovoru navodi, čini rukopis koji se čuva u arhivskoj zbirici splitskoga Arheološkog muzeja s naslovom "Registro di tutte le materie essenziali esistenti nelli pocchi volumi, che s'attrovano nell'Archivio della Città." Rukopis sadrži kratke sažetke (regesta) zapisnika sjednica splitskoga Velikog vijeća od 1620. do 1755. godine i popis nekih isprava koje su se nalazile u komunalnom arhivu. Radi utvrđivanja vjerodostojnosti i povijesne vrijednosti "Registra" autor ga je uspoređivao sa svescima sačuvanih zapisnika i pri tome uočio da je sastavljač "Registra" uglavnom prepisao sažetke s kraja pojedinog sveska zapisnika i da u samim zapisnicima "nema ništa izuzetno važno za poznavanje rada Vijeća i života grada općenito, a što više-manje nije vidljivo iz regesta." K tome, što ga je osobito još više potaklo na objavljivanje tog "Registra", ustanovio je da u njemu ima i regesta iz svezaka koji se na žalost nisu sačuvali.

Autor je znalački izložio regesta, njih 178, i komentirao ih s puno akribije, neobično opširno i informativno. Svi su njegovi komentari argumentirani sačuvanim zapisnicima i drugim izvorima, a za sadržaj nesačuvanih moglo bi se reći da ga je svojim marljivim istraživačkim radom gotovo uspio rekonstruirati. U komentarima i popratnim bilješkama upozorio je i na niz netočnih podataka u nekim ispravama, argumentirano osporio neka dosadašnja tumačenja i predložio prihvatljiva rješenja. U prilogima pak koji slijede objavio je nekoliko izvornih dokumenata, vrlo korisnih za brzo i uopćeno upoznavanje sa strukturom splitske komunalne vlasti, njezinim tijelima i individualnim organima.

Odmah nakon *Predgovora* svojoj knjizi, a prije *Regesta i komentara te Priloga* autor je na dvadesetak stranica dao jedan vrlo informativni Uvod, s brojnim bilješkama. *Uvod* ima sve karakteristike znanstvene uvodne studije za bolje razumijevanje izložene građe i odgovaraju-



ćih komentara. Regesta su, naravno, plod rada Velikoga vijeća. Njihovom raščlambom, što je već znalački učinio sam Duplančić svojim komentarima, doznajemo mnogo toga o funkcioniranju i radu tog bar formalnopravno još uvijek najvišega tijela splitske komune. On skromno kaže da cilj njegova rada "nije bila monografija o Vijeću, nego pružanje građe za nju". Međutim u knjizi nalazimo ne samo kritički izloženu građu nego i njezinu znanstvenu historio-grafsku obradu, i k tome ona može poslužiti ne samo kao solidan temelj za daljnje proučavanje organizacije i djelovanja splitskoga Velikog vijeća nego i brojnih drugih aspekata društvenog života i aktivnosti u Splitu tijekom poznijih desetljeća mletačke vladavine Dalmacijom.

U knjizi, naime, uz podatke i raspravu o splitskim komunalnim organima vlasti, u prvom redu naravno o Velikom vijeću, pa o gradskom knezu kao eksponentu mletačkog vrhovništva, o tzv. Tajnom vijeću, o brojnim komunalnim dužnosnicima i službenicima, o njihovim međusobnim odnosima osobito s obzirom na mletačku ingerenciju putem generalnog providura u Zadru, što svjedoči o velikom utjecaju Mletaka na oblikovanje upravnih struktura u tadašnjoj Dalmaciji, nalazimo i brojne podatke i prosudbe o društvenim slojevima u Splitu i borbi za sudjelovanje u vlasti, o položaju i ulozi Crkve u komunalnom životu, o brojnim crkvama i crkvicama, o palačama, o dragocjenostima i umjetninama, o školstvu, odgoju, zdravstvu, socijalnoj skrbi, gospodarstvu, financijama, privatnim sporovima, utvrdama, obrani grada i slično.

Pri kraju knjige od 271 stranice i 669 bilježaka reproducira se, na talijanskom i engleskom jeziku, njezin uvodni dio bez odgovarajućih bilježaka, kao svojevrsan sažetak za informiranje inozemnih znanstvenih krugova. Upotpunjuju je bogat popis literature i pedantno izrađena kazala (osobnih imena, zemljopisnih naziva i predmetno kazalo).

Duplančićeva nam knjiga, poput *Zlatne knjige grada Splita*, prvi svezak koje je objavljen 1996. u izdanju splitskoga Književnog kruga, omogućuje da usporedbom društvenih prilika i stupnja gospo-

darskog razvoja u Splitu za mletačke vladavine s društvenim i gospodarskim stanjem drugih sredina toga vremena ocijenimo kulturno-civilizacijsku razinu Splita, a u širem kontekstu i Dalmacije općenito, dijelom čak i same Mletačke Republike. Knjiga je prava rijetkost i s obzirom na mali broj zapisnika sa sjednica splitskoga Velikog vijeća u razdoblju od 1420. do 1797., tj. za mletačke vladavine, sačuvanih do naših dana. I iz nje je razvidno da su se odredbe Splitskoga statuta iz godine 1312. s njegovim dopunama i izmjenama više ili manje primjenjivale i nakon 1420., premda često u reduciranom i modificiranom obliku usljed unifikatorskih i centralističkih tenedencija središnje državne vlasti. Tako nam knjiga svjedoči o svojevrsnom nastavku prožimanja i interakciji slavenskih i romanskih političko-pravnih shvaćanja, ali i simbiozi drugih kulturoloških elemenata, i potvrđuje tezu naših vrhunskih znanstvenika Luje Margetića i Radoslava Katičića o osnovnim komponentama hrvatske civilizacije, što je izričito naglašeno u nedavno objavljenom fundamentalnom djelu ovog posljednjega *Litterarum studia*.

Već brojni drugi radovi potvrđuju pasioniranog istraživača splitske prošlosti Arsena Duplančića kao izvrsnog poznavatelja splitske povijesti. Njegova pak knjiga, koju je dirljivim riječima posvetio uspomeni svoje bake, posebno je vrijedan doprinos hrvatskoj historiografiji.